

Budoucí potřeby znalostí a dovedností v Evropě VÝHLED DO ROKU 2020

CEDEFOP
Evropské středisko pro rozvoj odborného vzdělávání

Budoucí potřeby znalostí a dovedností v Evropě VÝHLED DO ROKU 2020

CEDEFOP | Evropské středisko pro rozvoj odborného vzdělávání
(European Centre for the Development of Vocational Training)

Lucemburk: Úřad pro úřední tisky Evropských společenství, 2008

Potřeby znalostí a dovedností v Evropě Výhled do roku 2020

Poprvé publikováno v anglickém jazyce pod názvem:
Future Skill Needs in Europe. Focus on 2020.
Úřad pro úřední tisky Evropských společenství
© European Centre for the Development of Vocational Training, 2008.

V české edici vydává:
© Dům zahraničních služeb MŠMT pro Centrum Euroguidance, 2009.
Odpovědnost za kvalitu českého překladu a jeho soulad s originálem nese Dům zahraničních služeb MŠMT.

© Dům zahraničních služeb MŠMT pro Centrum Euroguidance, 2009.

ISBN: 978-80-87335-02-4

Poděkování

Tato brožura je výsledkem týmové práce. Vychází z příspěvků všech pracovníků, kteří se podíleli na projektu včasné identifikace kvalifikačních potřeb. Patří sem zejména tým Cedefopu, dále Torsten Dunkel a Alena Zuckerssteinová, kteří vypracovali koncept zprávy, a Manfred Tessaring, který na publikaci dohlížel. Díky náleží také Olze Strietské-Ilině za její zásadní příspěvky a cenné myšlenky.

Použité údaje a odhady pro střednědobou prognózu kvalifikačních potřeb, provedenou Cedefopem v roce 2007, jsou založeny na pracovních materiálech vytvořených Institutem pro výzkum zaměstnanosti Univerzity ve Warwicku (Institute for Employment Research, IER), Výzkumným centrem pro vzdělávání a trh práce při Maastrichtské univerzitě (Research Centre for Education and the Labour Market, ROA) a společností Cambridge Econometrics (CE).

	strana
Poděkování	5
Obsah	6
Seznam tabulek a obrázků	7
1 Úvod	8
2 Metodologie a problematika dat	10
3 Trendy v zaměstnanosti do roku 2020	12
3.1 Sektor služeb bude i nadále růst	13
3.2 Do roku 2020 vznikne zhruba 20 milionů nových pracovních míst	14
3.3 Nedostatek pracovních sil v roce 2020	15
3.4 Nárůst zaměstnání vyšší a střední úrovně	16
3.5 Polarizace pracovních míst jako důsledek růstu zaměstnání vyšší a nižší úrovně	17
3.6 Růst úrovně kvalifikací	18
4 Důsledky pro politiku	20
5 Závěry	22
Přílohy	24
Příloha A: Tabulky pro státy EU-25+ (EU-25, Norsko a Švýcarsko)	25
Příloha B: Tabulky pro státy EU-25	28
Příloha C: Použité klasifikace a agregace	31
▪ Kvalifikace (podle Mezinárodní standardní klasifikace vzdělávání ISCED)	32
▪ Zaměstnání	34
Bibliografie a další reference	35

Seznam tabulek a obrázků

	strana
Tabulky	
▪ Tabulka A.1: Zaměstnanost podle základních hospodářských sektorů, EU-25+	25
▪ Tabulka A.2: Změny v zaměstnanosti podle základních hospodářských sektorů, EU-25+	25
▪ Tabulka A.3: Zaměstnanost podle povolání, EU-25+	25
▪ Tabulka A.4: Poptávka podle povolání v letech 2006 – 2020, EU-25+	26
▪ Tabulka A.5: Zaměstnanost podle úrovně kvalifikace, EU-25+	26
▪ Tabulka A.6: Poptávka podle úrovně kvalifikace v letech 2006 – 2020, EU-25+	26
▪ Tabulka A.7: Podíly v zaměstnanosti podle úrovně kvalifikace, EU-25+	27
▪ Tabulka A.8: Změny v zaměstnanosti podle úrovně kvalifikace, EU-25+	27
▪ Tabulka B.1: Zaměstnanost podle základních hospodářských sektorů, EU-25	28
▪ Tabulka B.2: Změny v zaměstnanosti podle základních hospodářských sektorů, EU-25	28
▪ Tabulka B.3: Zaměstnanost podle povolání, EU-25	28
▪ Tabulka B.4: Poptávka podle povolání v letech 2006 – 2020, EU-25	29
▪ Tabulka B.5: Zaměstnanost podle úrovně kvalifikace, EU-25	29
▪ Tabulka B.6: Poptávka podle úrovně kvalifikace v letech 2006 – 2020, EU-25	29
▪ Tabulka B.7: Podíly v zaměstnanosti podle úrovně kvalifikace, EU-25	30
▪ Tabulka B.8: Změny v zaměstnanosti podle úrovně kvalifikace, EU-25	30
Obrázky	
▪ Obrázek 1: Minulé a pravděpodobné budoucí trendy v zaměstnanosti podle základních hospodářských sektorů, EU-25+	13
▪ Obrázek 2: Trendy v zaměstnanosti podle základních hospodářských sektorů, změny v milionech pracovních míst, EU-25+	14
▪ Obrázek 3: Trendy v zaměstnanosti podle základních hospodářských sektorů, podíly v %, EU-25+	15
▪ Obrázek 4: Poptávka podle základních skupin zaměstnání, odhadovaná změna v letech 2006 – 2020 v milionech pracovních míst, EU-25+	16
▪ Obrázek 5: Změny ve skladbě úrovně kvalifikace u pomocných a nekvalifikovaných zaměstnání (ISCO/KZAM 9) v letech 1996 – 2006 s odhadem do roku 2020, v %, EU-25+	17
▪ Obrázek 6: Minulá a pravděpodobná budoucí kvalifikační struktura zaměstnání, podíly v %, EU-25+	18
▪ Obrázek 7: Celkové požadavky podle úrovně kvalifikace, odhadovaná změna v letech 2006 – 2020 v milionech pracovních míst, EU-25+	19

Úvod

1

Budoucí potřeby v oblasti znalostí a dovedností představují jedno z hlavních témat agendy evropské politiky. Revidovaná Lisabonská strategie a další politické dokumenty zdůrazňují větší aktivitu Evropy v předvídání měnících se kvalifikačních potřeb. Tato otázka je chápána jako priorita nadcházejícího desetiletí.

Rada pro vzdělávání přijala v listopadu 2007 usnesení nazvané „Novými dovednostmi k novým povoláním“³. Toto usnesení zdůrazňuje potřebu zvýšit celkovou úroveň dovedností a předvídat objevující se kvalifikační potřeby a dovednostní deficity na evropských trzích práce. Zároveň vyzývá k lepšímu propojování znalostí, dovedností a kompetencí se sociálními a ekonomickými potřebami. Usnesení se zaměřuje na posílení identifikace nových typů pracovních míst a kvalifikačních požadavků na evropské úrovni. Dokument navrhuje pravidelně vypracovávat střednědobé předpovědi kvalifikačních požadavků a identifikovat dovednostní mezery. V únoru 2008 publikoval Cedefop střednědobou prognózu kvalifikačních požadavků pro zaměstnání v Evropě na období 2006 – 15.⁴

V březnu 2008 Evropská rada vyzvala „Evropskou komisi, aby předložila souhrnné vyhodnocení budoucích kvalifikačních požadavků v Evropě až do roku 2020, v němž zohlední dopady technologických změn a stárnutí obyvatelstva, a aby navrhla opatření v zájmu předvídání budoucích potřeb“.⁵

V rámci podpory Evropské komise při přípravě její zprávy „Novými dovednostmi k novým povoláním“ revidoval Cedefop svou předchozí prognózu a rozšířil časový horizont z roku 2015 do roku 2020. Aktualizované výsledky zkoumání jsou předloženy v této publikaci.

Čím delší je časový horizont předpovědi, tím je pravděpodobnější, že výsledky budou nepřesné. Prognostická pravidla přitom doporučují, aby doba předpovědi nepřekračovala délku minulého časového období, na kterém je odhad založen. Pro řadu členských států EU však nejsou dostupné údaje pro období před rokem 1996. Předkládaná

data jsou proto nevyhnutelně spíše obecnějšího charakteru, a mělo by s nimi být zacházeno obezřetně. Jsou založena na výsledcích shromážděných na evropské úrovni z 25 členských států EU a Norska a Švýcarska (EU-25+). Zahrnují šest základních ekonomických sektorů (NACE), devět skupin zaměstnání (ISCO) a tři úrovně formálních kvalifikací (ISCED). Představují pouze výchozí prognózu vytvořenou z řady ekonomických odhadů Evropské komise.⁵

Předpovědi kvalifikačních potřeb by měla doplnit připravovaná prognóza Cedefopu, týkající se nabídky dovedností a analýzy potenciálních nerovnovážeností na trzích práce. Výsledky by měly být k dispozici začátkem roku 2009.

3 | Angl. „New skills for new jobs“. Text usnesení v českém znění je k dispozici na adrese: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2007:290:0001:0003:CS:PDF>. [Pozn. překl.]

4 | Cedefop. Budoucí potřeby znalostí a dovedností v Evropě. Střednědobá prognóza: souhrnná zpráva. (Future skill needs in Europe. Medium-term forecast: synthesis report.) Lucemburk: Úřad pro úřední tisky, 2008. Dostupné rovněž na adrese: http://www.trainingvillage.gr/etv/Information_resources/Bookshop/publication_details.asp?pub_id=485.

5 | „Evropská rada v Bruselu 13. a 14. března 2008. Závěry předsednictví.“ Text v českém znění je k dispozici na adrese: <http://register.consilium.europa.eu/pdf/cs/08/st07/st07652.cs08.pdf>. [Pozn. překl.]

6 | Alternativní scénáře pro tento časový horizont zatím nebyly vytvořeny. Je však třeba mít na paměti, že předkládaná prognóza je do jisté míry sporná a neurčitá. Například alternativní scénáře vytvořené pro odhady do roku 2015 předpokládaly, že celkový nárůst zaměstnanosti bude mezi 7,5 miliony a 17,5 miliony pracovních míst (pro EU-25 a Norsko a Švýcarsko).

Metodologie a problematika dat

2.

K vypracování výsledků prognózy kvalifikačních potřeb byl využit modulární přístup obsahující čtyři základní části: vícesektorový makroekonomický model, moduly expanzní poptávky po zaměstnání a kvalifikaci a modul náhradní⁷ poptávky.

Tato prognóza je založena na údajích ze zdrojů Evropského statistického úřadu (Eurostat) a využívá běžných metod a modelů. Pro komplexní a konzistentní soubory kvalifikačních odhadů pro státy EU-25+ však bylo nutno vytvořit základní databázi a nástroje. Modulární rámec umožňuje vylepšit modelovací přístupy používané pro odhady poptávky podle zaměstnání a kvalifikace a předpovědi náhradní poptávky. Umožňuje také zpřesnit údaje pro země nebo sektory, kde vzniknou pochybnosti o kvalitě a robustnosti dat, nebo zahrnout nové údaje a alternativní předpoklady.

Klíčovým problémem prognózy je použití nejvhodnějších dat pro měření struktur zaměstnanosti v Evropě s použitím společného rámce. V minulosti většina zemí investovala značné zdroje do vývoje dat pro své národní účty (national accounts, NA). Odhady zaměstnanosti vytvořené na této bázi jsou konzistentní s dalšími klíčovými ekonomickými ukazateli, jako je objem výroby a produktivita.

⁷ | Náhradní poptávka je dána počtem uvolněných pracovních míst. Důvodem uvolnění pracovního místa může být odchod do důchodu, změna zaměstnání aj. Podstatné je, že pracovní místa zůstávají zachována a jsou obsazována.
Zdroj: <http://prognozatrhrprace.vupsv.cz/napoveda>

V nedávné době však byl kladen větší důraz na odhady zaměstnanosti založené na evropském výběrovém šetření pracovních sil (European labour force survey, LFS); jejich výhodou je, že jsou poměrně konzistentní napříč jednotlivými zeměmi a poskytují měřítko struktury zaměstnanosti podle dovedností (například podle zaměstnání a kvalifikace).

Údaje uváděné v odhadech podle hospodářských sektorů, jak jsou používány ve vícesektorovém makroekonomickém modelu, jsou založeny na národních účtech Eurostatu spíše než na odhadech vycházejících ze šetření LFS. Mezi těmito dvěma zdroji existují určité podstatné, doposud nevyřešené nesrovnalosti, zapříčiněné problémy se sestavováním vzorku a dalšími rozdíly vznikajícími z odlišných metod sběru údajů pro tyto různé datové soubory.

Trendy v zaměstnanosti do roku 2020

- 3.1 Sektor služeb bude i nadále růst 13
- 3.2 Do roku 2020 vznikne zhruba 20 milionů nových pracovních míst 14
- 3.3 Nedostatek pracovních sil v roce 2020 15
- 3.4 Nárůst zaměstnání vyšší a střední úrovně 16
- 3.5 Polarizace pracovních míst jako důsledek růstu zaměstnání vyšší a nižší úrovně 17
- 3.6 Růst úrovně kvalifikací 18

3.

3.1 Sektor služeb bude i nadále růst

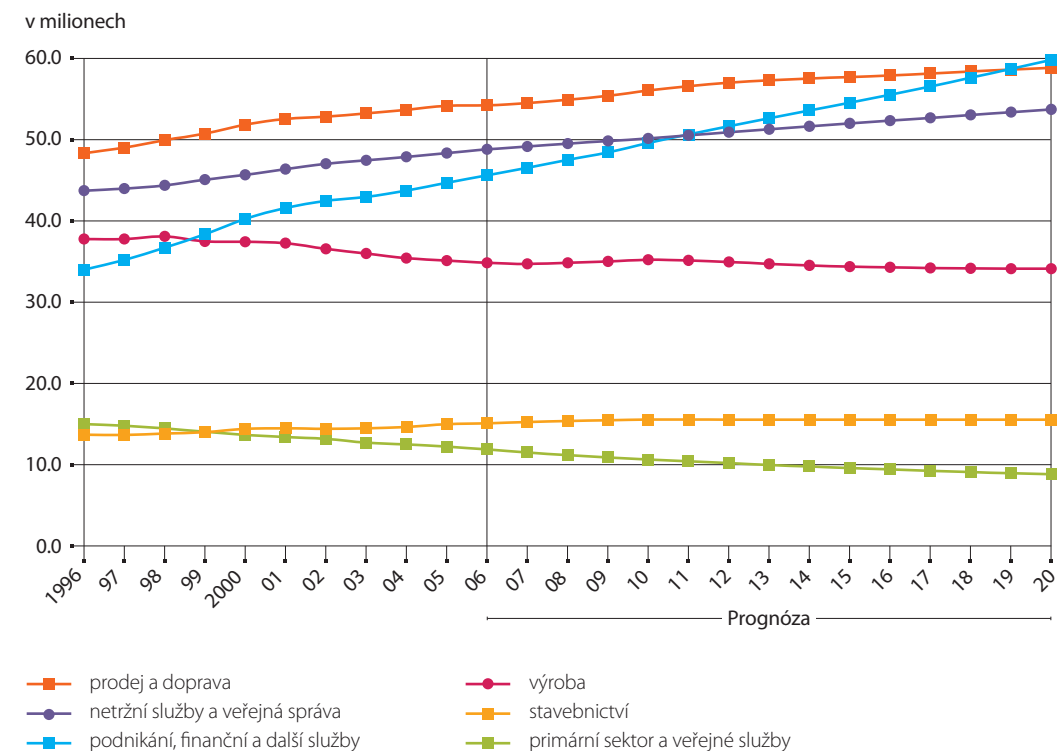
Evropa zaznamenala obecný posun od primárního sektoru (zejména zemědělství) a tradičních výrobních odvětví směrem ke službám a ke znalostně intenzivní ekonomice. Výsledky prognózy potvrzují, že tento trend bude jako ústřední rys pokračovat v nadcházejícím desetiletí jak na národních úrovních, tak v celé Evropě (viz obr. 1).

Přestože zaměstnanost v řadě nových členských států EU je stále do značné míry založena na zemědělství a na výrobě, existují jasné signály, že se tato situace rychle mění. Jde částečně o vnitřní proces

specifický pro každou zemi – odráží změny ve struktuře aktivit a lidí napříč zeměmi podle toho, jak se kapitál a práce přizpůsobují proměňujícím se politickým a ekonomickým podmínkám. V některých zemích probíhají změny v opačném směru, neboť výrobní aktivity se v rámci Evropy přesouvají směrem na východ a na jih.

Celkově prognóza ukazuje, že tyto vzorce změn budou pokračovat i v nejbližší budoucnosti a budou spíše evolučního než revolučního charakteru.

Obrázek 1: Minulé a pravděpodobné budoucí trendy v zaměstnanosti podle základních hospodářských sektorů, EU-25+

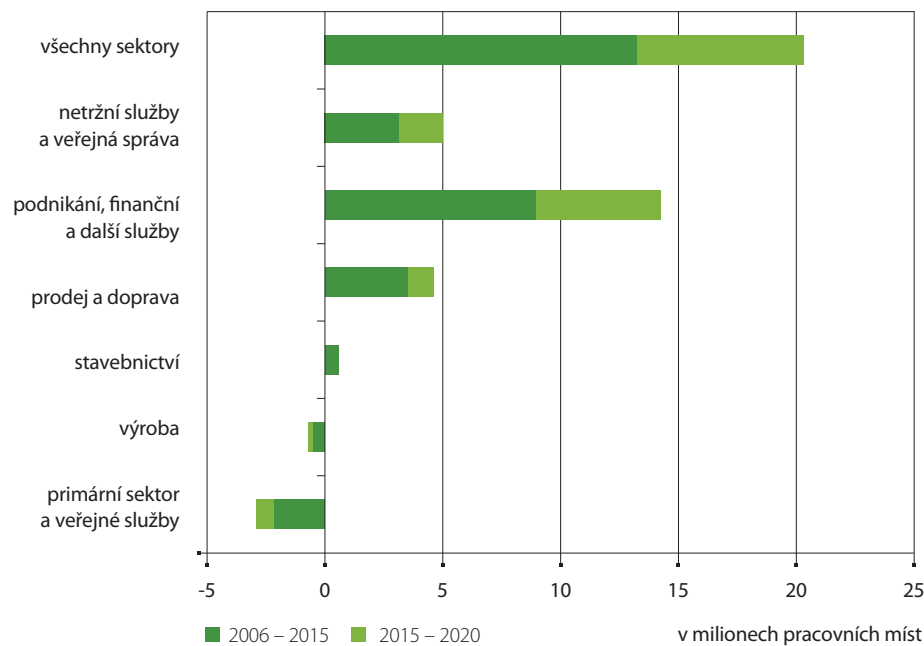
3.2

Do roku 2020 vznikne zhruba 20 milionů nových pracovních míst

Lze očekávat zásadní změnu: v letech 2006 – 2020 by mělo ve státech EU-25+ (EU-25 plus Norsko a Švýcarsko) vzniknout více než 20,3 milionů dalších pracovních míst, a to navzdory poklesu o více než 3 miliony pracovních míst v primárním sektoru a téměř 0,8 milionu ve výrobních odvětvích.

Sektor stavebnictví zaznamenal pozitivní trendy v zaměstnanosti v minulých deseti letech, mezi lety 2006 a 2020 lze však očekávat spíše stagnaci s nárůstem nepřekračujícím půl milionu nových pracovních míst. Odhaduje se, že úhrnně v oblasti prodeje, dopravy, ubytování a zásobování vzroste počet míst o více než 4,6 miliony v následující dekádě, zatímco u netržních služeb a veřejné správy⁸ je očekáván ještě o něco vyšší růst (4,9 miliony).

Obrázek 2: Trendy v zaměstnanosti podle základních hospodářských sektorů, změny v milionech pracovních míst, EU-25+

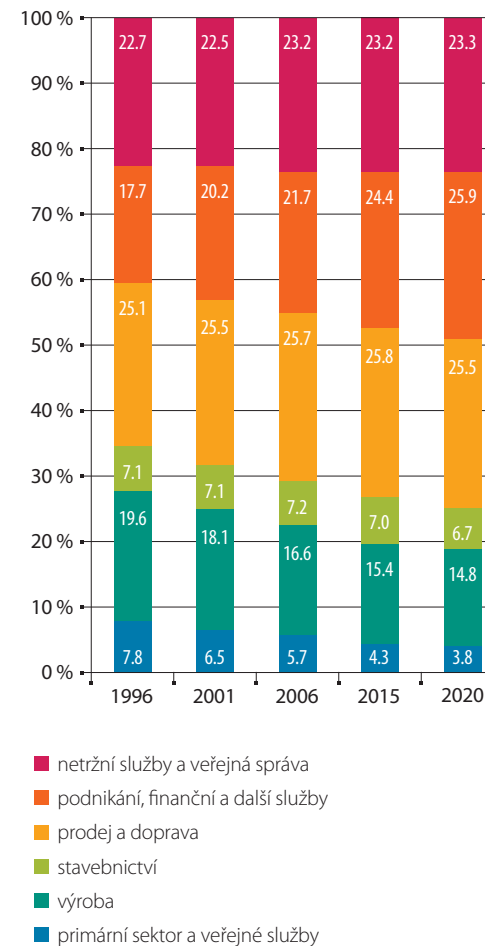

Nejlepší perspektivy jsou předpovídány pro oblast podnikatelských činností a nejrůznějších služeb, s očekávaným zvýšením o více než 14 milionů pracovních míst vytvořených v letech 2006 – 2020 (viz obr. 2).

Následkem tohoto vývoje se v roce 2020 budou téměř tři čtvrtiny pracovních míst v EU-25+ nacházet ve službách. Podíl primárního sektoru klesne z necelých 8 % v roce 1996 na méně než 4 % v roce 2020 (viz obr. 3). Ve výrobních odvětvích a ve stavebnictví se očekává pouze mírný pokles podílu.

8 | Podrobnější rozpis struktury základních hospodářských sektorů je k nalezení v příloze C.

Obrázek 3: Trendy v zaměstnanosti podle základních hospodářských sektorů, podíly v %, EU-25+

3.3

Nedostatek pracovních sil v roce 2020

Kromě 20,3 milionů nových pracovních míst vytvořených v letech 2006 – 2020 bude uvolněno dalších 85 milionů míst (čili čtyřikrát tolik) pracovníky, kteří odejdou do důchodu nebo opustí pracovní trh z jiných důvodů. V rámci EU-25+ bude tedy celkový počet volných pracovních míst v letech 2006 – 2020 činit 105,3 milionů (viz tabulka A.4 v příloze A).

V roce 2020 bude celkový počet pracovních míst ve státech EU-25 dosahovat 223,6 milionů (viz tabulka B.1 v příloze B). Na základě demografického vývoje odhaduje výchozí scénář Eurostatu, že počet obyvatel v produktivním věku (15 – 64 let) ve státech EU-25 poklesne z 302,6 milionů v roce 2006 na 302,5 milionů v roce 2020.⁹ Přestože populace v produktivním věku poklesne v letech 2006 – 2020 zhruba o 6 milionů, bude vytvořeno více než 20 milionů nových pracovních míst. To může mít za následek vznik zásadního nedostatku pracovních sil v Evropě – za předpokladu nezměněných politických podmínek.

Uvedená čísla naznačují, že Evropa bude potřebovat dosáhnout téměř 74 % míry zaměstnanosti, aby byla poptávka na trhu práce naplněna. Cíl současné Lisabonské strategie je 70 %. Pokud Evropa dosáhne tohoto cíle do roku 2020, vznikne nedostatek téměř 12 milionů pracovních sil způsobených odlišnou strukturou zaměstnanosti a potenciálními kvalifikačními deficity.

9 | Online databáze Eurostatu, odhad populace, výchozí varianta – populace k 1. lednu podle pohlaví a jednotlivých let věku (15 – 64 let) pro EU-25, 2020; datum stažení dat: 7. června 2008.

3.4

Nárůst zaměstnání vyšší a střední úrovně

Předpokládané změny v jednotlivých hospodářských sektorech budou mít podstatný dopad na pracovní dovednosti vyžadované v budoucnosti, což bude navíc dále posilováno změnami v organizaci práce a ve výkonu zaměstnání v rámci jednotlivých odvětví.

V současnosti je téměř 40 % lidí zaměstnáno na pozicích vyšší úrovně, jako je management a odborná či technická zaměstnání. Nárůst pracovních míst vyšší a střední úrovně bude pokračovat i v následujících deseti letech, a s velkou pravděpodobností poroste rovněž poptávka po pracovnících s vysokoškolským a středoškolským vzděláním, jak ukazuje analýza budoucích kvalifikačních požadavků.

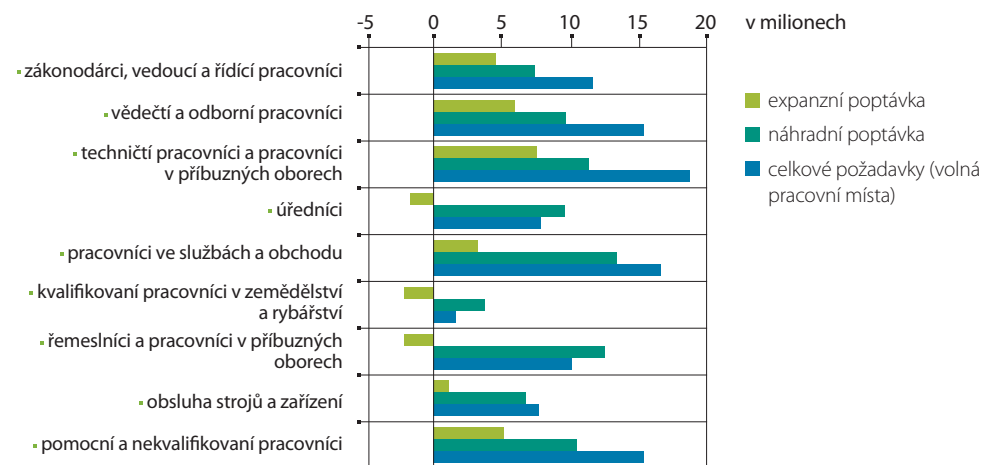
Nárůst je také předpovídán u některých pracovních míst, která nevyžadují žádné vzdělání nebo vyžadují jen nízké úrovně dovedností, jako je tomu u nekvalifikovaných a pomocných zaměstnání. Naproti tomu klesne počet pracovních míst pro kvalifikované pracovníky v zemědělství, úředníky,

řemeslníky a pracovníky v příbuzných oborech (viz obr. 4).

I tam, kde je očekáván pokles zaměstnanosti, odhady náhradní poptávky podle typu zaměstnání jasně ukazují na značný počet volných pracovních míst a na poptávku po pracovnících s adekvátní kvalifikací.

U všech kategorií zaměstnání, ve kterých je předpovídán pokles pracovních míst, kompenzuje tyto ztráty více než dostatečně předpokládaná potřeba nahrazování pracovníků, kteří opouštějí pracovní trh (viz obr. 4). To znamená, že značné počty volných pracovních míst budou také v primárním a výrobním sektoru. Je důležité, aby si tvůrci politiky, poskytovatelé vzdělávání a odborné přípravy, poradenské služby i občané byli vědomi toho, že mnohá z těchto zaměstnání zůstanou i nadále klíčovými složkami ekonomiky a životaschopnými zdroji pracovních míst. Je však také nutno vzít v úvahu, že povaha těchto zaměstnání a požadavky na kvalifikaci či vzdělání potřebné pro tato povolání se budou měnit.

Obrázek 4: Poptávka podle základních skupin zaměstnání¹⁰, odhadovaná změna v letech 2006 – 2020 v milionech pracovních míst, EU-25+

10 | Převzato podle české klasifikace KZAM, viz http://www.czso.cz/csu/klasifik.nsf/i/kzam_systematicka_cast. [Pozn. překl.]

3.5

Polarizace pracovních míst jako důsledek růstu zaměstnání vyšší a nižší úrovně

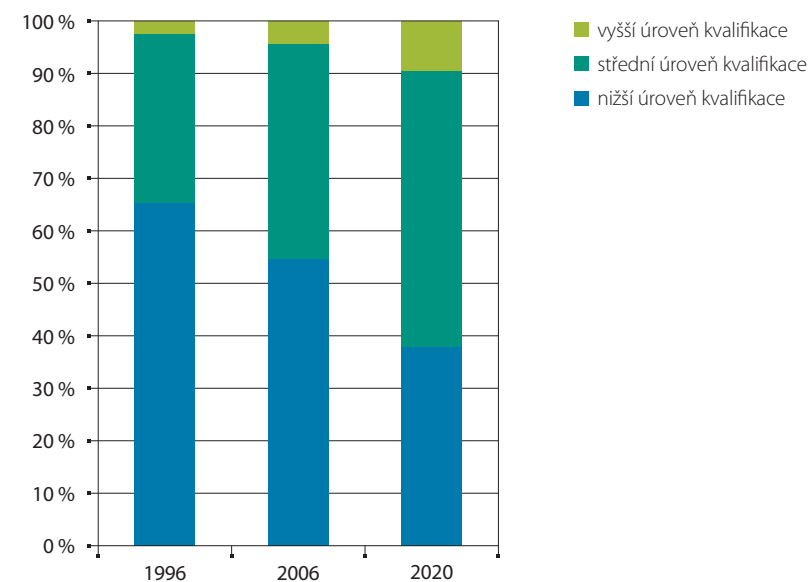
Pokud budou dané trendy pokračovat, povedou změny k nárůstu míst na vyšší úrovni škály pracovních míst stejně jako na nižší úrovni (s nízkými platy a špatnými pracovními podmínkami). Vznikne zde polarizace v poptávce po pracovních místech, přičemž střední část spektra zaměstnání se zúží.

Zároveň dochází ke zvýšení požadavků na kvalifikaci a úroveň vzdělání u všech kategorií zaměstnání, a to včetně povolání na nejnižší příčce žebříčku, tzn. u nekvalifikovaných a pomocných pracovníků. Tento trend vzrůstajících požadavků na dovednosti může být ovlivněn nabídkou kvalifikovaných pracovníků. Míra celkového dosaženého vzdělání v posledních letech vzrostla, v neposlední řadě také proto, že v mnoha zemích byla prodloužena povinná školní docházka a také proto, že starší věkové skupiny, mající většinou nižší úroveň vzdělání odcházejí do důchodu.

Dostatek kvalifikovaných pracovníků jako důležitý stimulační faktor na straně poptávky trhu práce však vzbuzuje otázky. Jsou dovednosti pracovníků dostatečně oceněny? Existuje soulad mezi požadovanými a nabízenými kvalifikacemi? Pracují lidé s vyšší kvalifikací na místech, která by mohli vykonávat lidé s nižším dosaženým vzděláním?

Je důležité si uvědomit, že charakter pracovních míst a kvalifikace, kterou tato zaměstnání vyžadují, se mění, neměla by se však nadhodnocovat potřeba vysokoškolské úrovně vzdělání. Prognóza ukazuje, že nekvalifikovaná a pomocná zaměstnání jsou v rostoucí míře vykonávána pracovníky povětšinou se střední úrovní vzdělání (viz obr. 5). Tento fakt se přímo vztahuje k diskusi, jak zajistit rovnost a sociální začlenění na evropském trhu práce, kde je mnoho pracovníků znevýhodněných, např. ženy, které se vrací na trh práce, migrující pracovníci nebo etnické minority.

Obrázek 5: Změny ve skladbě úrovni kvalifikace u pomocných a nekvalifikovaných zaměstnání (ISCO/KZAM 9) v letech 1996 – 2006 s odhadem do roku 2020, v %, EU-25+

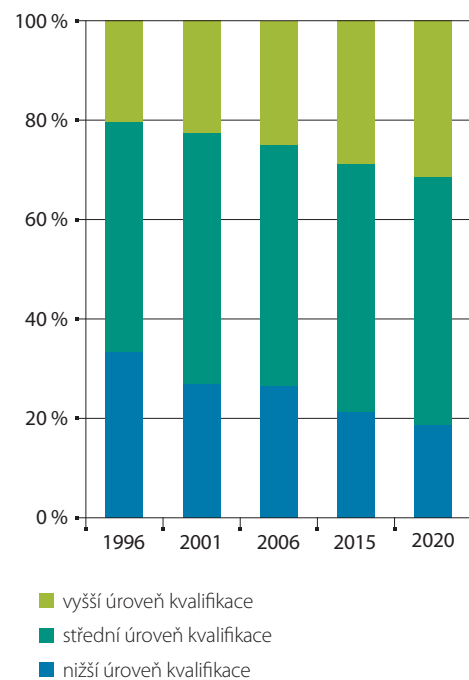
3.6 Růst úrovně kvalifikací

Jelikož dojde ke změně charakteru zaměstnání a kvalifikačních požadavků s nimi spojených, je důležité tomuto vývoji porozumět. To zahrnuje rovněž formální kvalifikace či úroveň vzdělání obvykle požadované pro výkon těchto zaměstnání.

Mezi zaměstnáním a formální kvalifikací sice neexistuje jednoduchý přímý vztah, je však možné zkoumat, jak se v průběhu času mění. Analýza se zaměřuje na tři úrovně vzdělání: vyšší, střední a nižší. Výsledky poukazují na všeobecný růst úrovně vzdělání u většiny zaměstnání. Na nejobecnější úrovni jsou předpokládány změny pro úroveň vzdělání ještě výraznější než pro zaměstnání. Celkově čistý nárůst zaměstnanosti v Evropě, který v letech 2006 – 2020 bude činit více než 20 milionů pracovních míst, zahrnuje téměř 19,6 milionů míst pro vysokoškolskou úroveň vzdělání (stupeň 5 a 6 podle Mezinárodní standardní klasifikace vzdělávání ISCED) a necelých 13,1 milionů míst pro střední úroveň (stupeň 3 a 4 podle ISCED). To je kompenzováno výrazným poklesem o téměř 12,5 milionů pracovních míst pro pracovníky bez vzdělání nebo s nižší úrovní vzdělání (stupeň 0 až 2 podle ISCED).

Tyto změny částečně odrážejí přijímací zvyklosti zaměstnavatelů a očekávaný pokračující růst nabídky kvalifikovaných pracovníků. V roce 2020 bude vyžadovat asi 31,5 % všech zaměstnání vysokoškolskou úroveň vzdělání a 50 % střední úroveň vzdělání. Poptávka po nízkých kvalifikacích poklesne z jedné třetiny v roce 1996 na přibližně 18,5 % (viz obr. 6). Je možné, že v některých oblastech se objeví převis nabídky, s nejvyšší pravděpodobností však v mnoha oblastech bude narůstat potřeba pracovníků s odpovídajícími úrovněmi vzdělání a někde vznikne dokonce jejich nedostatek.

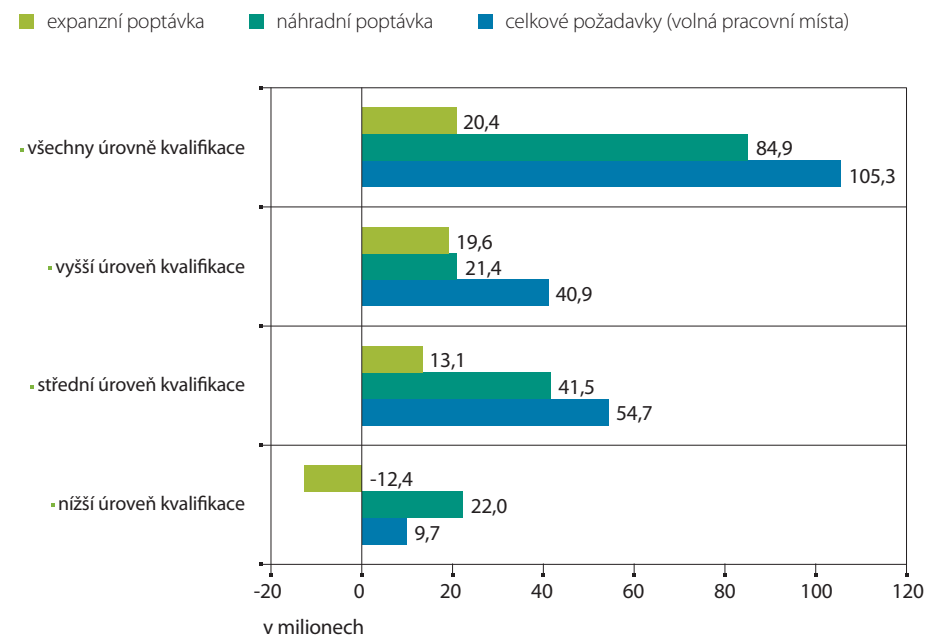
Obrázek 6: Minulá a pravděpodobná budoucí kvalifikační struktura zaměstnání, podíly v %, EU-25+

Jak už bylo uvedeno, při určování budoucích pracovních příležitostí je zásadní, abychom započítali rovněž náhradní poptávku, a to zejména při posuzování dopadů pro vzdělávání a odbornou přípravu. Předpověď ukazuje, že mezi roky 2006 – 2020 z celkového počtu 105 milionů volných pracovních míst (součet expanzní a náhradní poptávky) může téměř 41 milionů míst vyžadovat vysokoškolskou úroveň vzdělání (stupeň 5 a 6 podle ISCED). Současná kvalifikační struktura

pracovní síly se musí v nadcházejících deseti letech změnit, neboť ještě více volných pracovních míst – téměř 55 milionů – bude pravděpodobně vyžadovat střední úroveň vzdělání (stupeň 3 a 4 podle ISCED, které tradičně zahrnují odborné kvalifikace). Pouze necelých 10 milionů pracovních míst bude dostupných pro nekvalifikované žadatele nebo pracovníky s nižší úrovní vzdělání (viz obr. 7).

Obrázek 7: Celkové požadavky podle úrovně kvalifikace, odhadovaná změna v letech 2006 – 2020 v milionech pracovních míst, EU-25+

Důsledky pro politiku

4.

Na základě těchto zjištění je zřejmé, že celková poptávka po dovednostech se bude s velkou pravděpodobností dále zvyšovat. Aby Evropa zůstala konkurenceschopná, musí její politika zajistit, aby se pracovní síly dokázaly těmto požadavkům přizpůsobit. Evropa potřebuje strategii, která by uspokojila nároky ekonomiky orientované na služby a založené na znalostech. Pokračující odborná příprava a celoživotní vzdělávání musejí přispívat procesu, který umožňuje lidem nepřetržitě přizpůsobovat své dovednosti stále se měnící struktuře trhu práce.

Mladá generace, která vstoupí na trh práce v následujícím desetiletí, nemůže zaplnit veškeré kvalifikační potřeby pracovního trhu. Tento fakt je nutno zohlednit ve vzdělávání a odborné přípravě – celoživotní vzdělávání se stává prvořadým. Je nutné realizovat konzistentní a ambiciózní strategii, která sníží počty mladých lidí zanechávajících studia a opouštějících školní lavice předčasně, vytvoří komplexní kvalifikační plán pro dospělé a vzdělávání dospělých a zároveň zvýší nabídku lidí s vědeckým či technickým vzděláním.

Zatímco vzdělání a odborná příprava jsou důležité pro zlepšení souladu poptávky a nabídky kvalifikací, nemohou plně řešit problémy nadbytečného nebo naopak nedostatečného vzdělání. Úzkoprofilová místa v segmentech trhu práce s vysokými požadavky na kvalifikaci mohou vyvinout tlak směrem ke zvyšování mezd pro tyto pracovníky. Zároveň se může objevit nadbytek nekvalifikovaných pracovníků, což může zhoršit jejich vyjednávací pozici a následně i jejich mzdy a pracovní podmínky.

Z politického hlediska by bylo velmi užitečné mít k dispozici informace o tom, zda je nesoulad mezi existujícími a požadovanými kvalifikacemi dočasný nebo přechodný (jde-li o krátkodobé kolize na trhu práce, které po jistém čase pominou), nebo jestli jde o dlouhodobý jev, který vyžaduje cílenou akci.

Adekvátní ohodnocení znalostí a dovedností pracovníků, zejména těch s nižšími formálními

úrovněmi vzdělání, starších zaměstnanců, lidí s přistěhovaleckým původem a osob vracejících se na trh práce, je důležité pro to, abychom se vyhnuli plýtvání znalostmi a dovednostmi a využili co nejlépe těch, které se nabízejí. Ocenění a uznání znalostí lidí, jejich dovedností a kompetencí by mohlo napomoci přizpůsobit odbornou přípravu a učinit ji rentabilnější. Společné evropské nástroje, principy a mechanismy vyvinuté v rámci programu „Vzdělávání a odborná příprava 2010“ musí být nedílnou součástí těchto souborů opatření.

Musíme si také být vědomi faktu, že kroky týkající se odborné přípravy a ohodnocení samy o sobě nemohou vyřešit problém zásadního nedostatku pracovních sil v Evropě. Částečné řešení může představovat přistěhovalectví. Vzhledem ke snižujícím se počtům pracovníků v rámci EU a trendům v poptávce po pracovní síle nebude totiž vnitroeurospá mobilita dostačovat. Zmírnění napjatého pracovního trhu v jednom členském státě na úkor druhého nezlepší celkový evropský ekonomický výkon. Lákání pracovníků pocházejících ze zemí mimo EU stejně jako vnitroeurospá mobilita by měly jít ruku v ruce s opatřeními zajišťujícími sociální kohezi a rovné zacházení.

Trh práce a další opatření sociální politiky by měly být flexibilnější pro ty, kdo potřebují změnit zaměstnání. Vedle zajištění flexibility musí Evropa přijít s plány maximalizace zaměstnaneckého potenciálu své pracovní síly. Více žen na pracovním trhu a prodloužení produktivního života představují klíčové a nevyhnutelné kroky pro udržitelnou budoucnost Evropy.

Jak zajistit rovnováhu pracovního a osobního a rodinného života? Nalezení rovnováhy mezi soukromým životem a prací v kontextu agendy sociální politiky a společná sociální zodpovědnost jsou výzvou pro nadcházející roky.

Závěry

5.

Výsledky prognózy znovu zdůrazňují potřebu detailněji prozkoumat požadavky na pracovní podmínky, dovednosti a kompetence a profily nestabilních segmentů zaměstnání i segmentů náročných na znalosti. Zároveň zdůrazňují politickou nutnost včas iniciovat opatření, která zabrání rizikům nesouladu poptávky a nabídky znalostí a dovedností (jak případům nedostatku, tak nadbytku), nebo je alespoň zmírní. Předpokládané změny v zaměstnanosti mají dopad na průmyslová, vzdělávací a školicí i poradenská opatření, na aktivní i pasivní kroky na trhu práce, stejně jako na migraci, mobilitu a sociální politiku v členských státech. Proto je potřebné zajistit lepší řízení a spolupráci všech činitelů, včetně sociálních partnerů.

Prognóza přináší důležité pohledy a představuje významnou přidanou hodnotu k omezeným poznatkům o pravděpodobném budoucím vývoji evropských trhů práce. Otevírá však také řadu otázek a nejasností ohledně specifických vývoje v poptávce po zaměstnání a kvalifikaci. Mění se charakter poptávky? Odpovídají pomocná a nequalifikovaná zaměstnání stále ještě své původní definici?¹¹ Jak ovlivňuje změna nabídky poptávku a jaké mohou být ekonomické dopady této interakce? Jaké specifické dovednosti a kompetence budou potřebné v budoucnosti? Tyto a další otázky mohou být zodpovězeny pouze, pokud Evropa investuje do dalšího výzkumu a analýzy včasné identifikace kvalifikačních potřeb. Kvantitativní a kvalitativní metody prognóz

¹¹ Podle definice mezinárodní klasifikace zaměstnání ISCO-88 se pomocná a nequalifikovaná zaměstnání sestávají z jednoduchých a rutinních úkolů a obvykle vyžadují dovednosti na první úrovni podle ISCO (Mezinárodní organizace práce, ILO).

a výzkum interakcí mezi nabídkou a poptávkou se zdají být klíčovými pro pochopení polarizace zaměstnání a nesouladu mezi poptávkou a nabídkou kvalifikací.

Cedefop rozšíří své výzkumné aktivity zkvalitněním a aktualizací prognóz, pokračující spoluprací se zainteresovanými osobami, svou sítí Skillsnet a dalšími doplňujícími aktivitami. V současné době Cedefop vypracovává předpověď budoucí nabídky dovedností a detailní analýzu možného nesouladu mezi nabídkou a poptávkou (kvalifikační deficity a mezery, přemíra nabídky a kvalifikací); prognóza by měla být k dispozici začátkem roku 2009. Cedefop bude pravidelně aktualizovat a zkvalitňovat data a metody prognóz poptávky a nabídky kvalifikací v úzké spolupráci s experty z jednotlivých zemí. Současně s kvantitativním měřením na makroekonomické úrovni zkoumá Cedefop rovněž proveditelnost a efektivnost identifikace potřeb znalostí a dovedností na pracovištích s použitím šetření podniků a zaměstnavatelů jako doplňujícího a kvalitativnějšího zdroje informací. Cedefop bude navíc zkoumat, jak vývoj pracovních trhů formuje požadavky na kvalifikace, jak zapojení se do vzdělávání a odborné přípravy ovlivňuje nabídku kvalifikovaných pracovníků a do jaké míry evropské trhy trpí problémy s nesouladem poptávky a nabídky znalostí a dovedností.

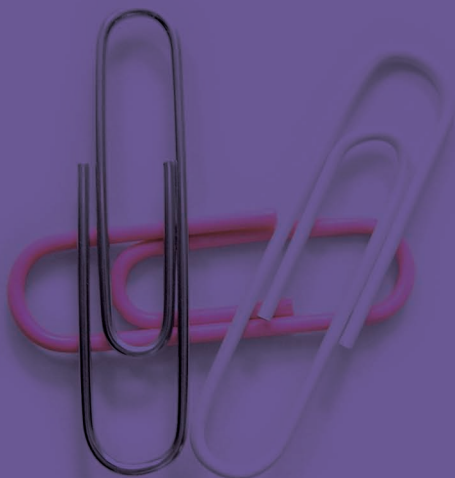
Přílohy

Příloha A: Tabulky pro státy EU-25+ (EU-25, Norsko a Švýcarsko) 25

Příloha B: Tabulky pro státy EU-25 28

Příloha C: Použité klasifikace a agregace 31

Bibliografie a další reference 35

Příloha A: Tabulky pro státy EU-25+ (EU-25, Norsko a Švýcarsko)

Tabulka A.1: Zaměstnanost podle základních hospodářských sektorů, EU-25+

úroveň [v tisících]	1996	2001	2006	2015	2020
primární sektor a veřejné služby	15 052	13 446	11 917	9 629	8 871
výroba	37 802	37 297	34 871	34 414	34 146
stavebnictví	13 729	14 514	15 141	15 583	15 580
prodej a doprava	48 356	52 566	54 242	57 740	58 843
podnikání, finanční a další služby	34 022	41 627	45 638	54 559	59 820
netržní služby a veřejná správa	43 753	46 394	48 846	52 011	53 749
všechna odvětví	192 714	205 844	210 656	223 936	231 009

Zdroj: Cedefop (odhady IER, ROA, EC)

Tabulka A.2: Změny v zaměstnanosti podle základních hospodářských sektorů, EU-25+

změna [v tisících]	1996 – 2001	2001 – 2006	2006 – 2015	2015 – 2020	2006 – 2020
primární sektor a veřejné služby	-1 606	-1 529	-2 289	-758	-3 047
výroba	-505	-2 426	-457	-268	-725
stavebnictví	785	627	442	-3	438
prodej a doprava	4 210	1 676	3 498	1 104	4 602
podnikání, finanční a další služby	7 606	4 011	8 921	5 260	14 181
netržní služby a veřejná správa	2 642	2 452	3 165	1 738	4 904
všechna odvětví	13 131	4 811	13 280	7 073	20 353

Zdroj: Cedefop (odhady IER, ROA, EC)

Tabulka A.3: Zaměstnanost podle povolání, EU-25+

úroveň [v tisících]	1996	2001	2006	2015	2020
příslušníci armády	1 245	1 197	1 215	1 165	1 130
zákonodárci, vedoucí a řídicí pracovníci	15 394	16 333	18 405	21 076	22 722
vědečtí a odborní pracovníci	24 220	25 482	27 349	31 111	33 275
techničtí pracovníci a pracovníci v příbuzných oborech	27 643	31 733	33 952	38 691	41 502
úředníci	24 632	25 088	23 317	22 044	21 436
pracovníci ve službách a obchodu	25 385	28 717	29 490	32 017	32 702
kvalifikovaní pracovníci v zemědělství a rybářství	9 829	8 960	7 789	6 082	5 549
řemeslníci a pracovníci v příbuzných oborech	30 641	29 893	28 845	27 420	26 385
obsluha strojů a zařízení	17 069	17 304	17 314	17 850	18 260
pomocní a nekvalifikovaní pracovníci	16 655	21 137	22 980	26 480	28 046
všechna povolání	192 713	205 844	210 656	223 936	231 009

Zdroj: Cedefop (odhady IER, ROA, EC)

Tabulka A.4: Poptávka podle povolání v letech 2006 – 2020, EU-25+

2006 – 2020	expanzní poptávka	náhradní poptávka	celkový počet volných míst
příslušníci armády	-85	490	405
zákonodárci, vedoucí a řídicí pracovníci	4 317	7 276	11 593
vědečtí a odborní pracovníci	5 926	9 497	15 423
techničtí pracovníci a pracovníci v příbuzných oborech	7 550	11 301	18 851
úředníci	-1 880	9 611	7 731
pracovníci ve službách a obchodu	3 212	13 464	16 676
kvalifikovaní pracovníci v zemědělství a rybářství	-2 240	3 689	1 449
řemeslníci a pracovníci v příbuzných oborech	-2 460	12 519	10 059
obsluha strojů a zařízení	945	6 714	7 659
pomocní a nekvalifikovaní pracovníci	5 067	10 357	15 424
všechna povolání	20 353	84 919	105 272

Zdroj: Cedefop (odhady IER, ROA, EC)

Tabulka A.5: Zaměstnanost podle úrovně kvalifikace, EU-25+

úroveň [v tisících]	1996	2001	2006	2015	2020
nižší úroveň kvalifikace	63 339	55 671	55 104	46 516	42 751
střední úroveň kvalifikace	89 127	102 799	102 291	111 752	115 423
vyšší úroveň kvalifikace	40 248	47 374	53 261	65 668	72 835
všechny úrovně kvalifikace	192 714	205 844	210 656	223 936	231 009

Zdroj: Cedefop (odhady IER, ROA, EC)

Tabulka A.6: Poptávka podle úrovně kvalifikace v letech 2006 – 2020, EU-25+

2006 – 2020	expanzní poptávka	náhradní poptávka	celkový počet volných míst
nižší úroveň kvalifikace	-12 353	22 014	9 661
střední úroveň kvalifikace	13 132	41 542	54 674
vyšší úroveň kvalifikace	19 574	21 363	40 937
všechny úrovně kvalifikace	20 353	84 919	105 272

Zdroj: Cedefop (odhady IER, ROA, EC)

Tabulka A.7: Podíly v zaměstnanosti podle úrovně kvalifikace, EU-25+

podíl [v %]	1996	2001	2006	2015	2006
nižší úroveň kvalifikace	32.9	27.0	26.2	20.8	18.5
střední úroveň kvalifikace	46.2	49.9	48.6	49.9	50.0
vyšší úroveň kvalifikace	20.9	23.0	25.3	29.3	31.5
všechny úrovně kvalifikace	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Zdroj: Cedefop (odhady IER, ROA, EC)

Tabulka A.8: Změny v zaměstnanosti podle úrovně kvalifikace, EU-25+

změna [v tisících]	1996 – 2001	2001 – 2006	2006 – 2015	2015 – 2020	2006 – 2020
nižší úroveň kvalifikace	-7 667	-567	-8 588	-3 765	-12 353
střední úroveň kvalifikace	13 672	-508	9 461	3 671	13 132
vyšší úroveň kvalifikace	7 126	5 887	12 408	7 167	19 574
všechny úrovně kvalifikace	13 131	4 811	13 280	7 073	20 353

Zdroj: Cedefop (odhady IER, ROA, EC)

Příloha B: Tabulky pro státy EU-25

Tabulka B.1: Zaměstnanost podle základních hospodářských sektorů, EU-25

úroveň [v tisících]	1996	2001	2006	2015	2020
primární sektor a veřejné služby	14 692	13 104	11 619	9 410	8 674
výroba	36 755	36 273	33 931	33 431	33 124
stavebnictví	13 295	14 085	14 691	15 131	15 137
prodej a doprava	46 635	50 818	52 467	55 961	57 058
podnikání, finanční a další služby	32 962	40 343	44 220	52 753	57 799
netržní služby a veřejná správa	42 265	44 757	47 078	50 145	51 838
všechna odvětví	186 604	199 379	204 005	216 832	223 631

Zdroj: Cedefop (odhady IER, ROA, EC)

Tabulka B.2: Změny v zaměstnanosti podle základních hospodářských sektorů, EU-25

změna [v tisících]	1996 – 2001	2001 – 2006	2006 – 2015	2015 – 2020	2006 – 2020
primární sektor a veřejné služby	-1 588	-1 485	-2 209	-736	-2 945
výroba	-482	-2 342	-499	-308	-807
stavebnictví	790	606	441	6	447
prodej a doprava	4 183	1 649	3 494	1 097	4 591
podnikání, finanční a další služby	7 381	3 878	8 533	5 046	13 579
netržní služby a veřejná správa	2 493	2 320	3 068	1 693	4 761
všechna odvětví	12 775	4 626	12 828	6 798	19 626

Zdroj: Cedefop (odhady IER, ROA, EC)

Tabulka B.3: Zaměstnanost podle povolání, EU-25

úroveň [v tisících]	1996	2001	2006	2015	2020
příslušníci armády	1 232	1 182	1 200	1 153	1 121
zákonodárci, vedoucí a řídicí pracovníci	14 962	15 926	17 973	20 622	22 218
vědečtí a odborní pracovníci	23 501	24 580	26 360	29 838	31 835
techničtí pracovníci a pracovníci v příbuzných oborech	26 421	30 366	32 549	37 094	39 800
úředníci	23 829	24 310	22 574	21 376	20 803
pracovníci ve službách a obchodu	24 400	27 641	28 301	30 720	31 366
kvalifikovaní pracovníci v zemědělství a rybářství	9 527	8 691	7 565	5 931	5 412
řemeslníci a pracovníci v příbuzných oborech	29 704	28 994	27 952	26 542	25 544
obsluha strojů a zařízení	16 708	16 912	16 921	17 436	17 830
pomocní a nekvalifikovaní pracovníci	16 321	20 777	22 608	26 121	27 700
všechna povolání	186 604	199 379	204 005	216 832	223 631

Zdroj: Cedefop (odhady IER, ROA, EC)

Tabulka B.4: Poptávka podle povolání v letech 2006 – 2020, EU-25

2006 – 2020	expanzní poptávka	náhradní poptávka	celkový počet volných míst
příslušníci armády	-79	481	402
zákonodárci, vedoucí a řídicí pracovníci	4 245	6 992	11 237
vědečtí a odborní pracovníci	5 475	8 799	14 274
techničtí pracovníci a pracovníci v příbuzných oborech	7 251	10 443	17 694
úředníci	-1 771	9 055	7 284
pracovníci ve službách a obchodu	3 066	12 677	15 743
kvalifikovaní pracovníci v zemědělství a rybářství	-2 153	3 529	1 376
řemeslníci a pracovníci v příbuzných oborech	-2 408	11 901	9 493
obsluha strojů a zařízení	909	6 468	7 377
pomocní a nekvalifikovaní pracovníci	5 092	10 091	15 183
všechna povolání	19 626	80 435	100 061

Zdroj: Cedefop (odhady IER, ROA, EC)

Tabulka B.5: Zaměstnanost podle úrovně kvalifikace, EU-25

úroveň [v tisících]	1996	2001	2006	2015	2020
nižší úroveň kvalifikace	62 249	54 746	54 145	45 481	41 652
střední úroveň kvalifikace	85 522	99 040	98 567	108 190	111 934
vyšší úroveň kvalifikace	38 833	45 594	51 293	63 162	70 044
všechny úrovně kvalifikace	186 604	199 379	204 005	216 832	223 631

Zdroj: Cedefop (odhady IER, ROA, EC)

Tabulka B.6: Poptávka podle úrovně kvalifikace v letech 2006 – 2020, EU-25

2006 – 2020	expanzní poptávka	náhradní poptávka	celkový počet volných míst
nižší úroveň kvalifikace	-12 492	21 335	8 843
střední úroveň kvalifikace	13 367	39 038	52 405
vyšší úroveň kvalifikace	18 751	20 062	38 813
všechny úrovně kvalifikace	19 626	80 435	100 061

Zdroj: Cedefop (odhady IER, ROA, EC)

Tabulka B.7: Podíly v zaměstnanosti podle úrovně kvalifikace, EU-25

podíl [v %]	1996	2001	2006	2015	2020
nižší úroveň kvalifikace	33.4	27.5	26.5	21.0	18.6
střední úroveň kvalifikace	45.8	49.7	48.3	49.9	50.1
vyšší úroveň kvalifikace	20.8	22.9	25.1	29.1	31.3
všechny úrovně kvalifikace	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Zdroj: Cedefop (odhady IER, ROA, EC)

Tabulka B.8: Změny v zaměstnanosti podle úrovně kvalifikace, EU-25

změna [v tisících]	1996 – 2001	2001 – 2006	2006 – 2015	2015 – 2020	2006 – 2020
nižší úroveň kvalifikace	-7 503	-601	-8 664	-3 828	-12 492
střední úroveň kvalifikace	13 518	-473	9 623	3 744	13 367
vyšší úroveň kvalifikace	6 760	5 699	11 869	6 882	18 751
všechny úrovně kvalifikace	12 775	4 626	12 828	6 798	19 626

Zdroj: Cedefop (odhady IER, ROA, EC)

Příloha C: Použité klasifikace a agregace

Sektory

Agregace 41 průmyslových odvětví do 6 odvětví

6 odvětví (podle NACE ¹²)		41 odvětví (podle NACE)	
1	Primární sektor a veřejné služby [01 – 14, 40, 41]	1	Zemědělství atd. [01 – 05]
		2	Těžba uhlí [10]
2	Výroba [15 – 37]	3	Těžba ropy a zemního plynu atd. [11, 12]
		4	Ostatní těžba a dobývání [13, 14]
		22	Výroba a rozvod elektřiny [40.1, 40.3]
		23	Výroba a rozvod plynu [40.2]
		24	Rozvod vody [41]
		5	Potraviny, nápoje a tabákové výrobky [15, 16]
		6	Textilie, oděvy a zpracování kůže [17 – 19]
		7	Zpracování dřeva a výroba papíru [20, 21]
		8	Tisk a vydavatelská činnost [22]
		9	Rafinované ropné produkty [23]
		10	Farmaceutické výrobky [24.4]
		11	Chemické látky a přípravky jinde nespec. [24 (s výjimkou 24.4)]
		12	Pryžové a plastové výrobky [25]
		13	Nekovové minerální výrobky [26]
14	Základní kovy [27]		
15	Kovové výrobky [28]		
16	Stroje a zařízení [29]		
17	Elektronické přístroje a zařízení [30, 32]		
18	Elektrická zařízení [31, 33]		
19	Motorová vozidla [34]		
20	Ostatní dopravní prostředky a zařízení [35]		
21	Výroba jinde nespecifikovaná [36, 37]		
3	Stavebnictví [45]	25	Stavebnictví [45]
4	Prodej a doprava [50 – 64]	26	Velkoobchodní prodej [50, 51]
		27	Maloobchodní prodej [52]
		28	Ubytování a zásobování [55]
		29	Pozemní doprava atd. [60, 63]
		30	Vodní doprava [61]
		31	Letecká doprava [62]
		32	Spoje [64]
		33	Bankovníctví a peněžnictví [65, 67]
		34	Pojišťovnictví [66]
		35	Činnost v oblasti počítačové techniky [72]
		36	Podnikatelské činnosti [70, 71, 73, 74.1 – 74.4]
37	Ostatní podnikatelské činnosti [74.5 – 74.8]		
41	Různé služby [90 – 93,95,99]		
6	Netržní služby a veřejná správa [75, 80, 85]	38	Veřejná správa a obrana [75]
		39	Vzdělávání [80]
		40	Zdravotní a sociální péče [85]

¹² NACE – akronym pro statistickou klasifikaci ekonomických činností Evropských společenství (fr. Nomenclature générale des Activités économiques dans les Communautés Européennes).

Kvalifikace (podle Mezinárodní standardní klasifikace vzdělávání ISCED)

Úrovně kvalifikace

Nižší	Nanejvyšší nižší sekundární vzdělání (ISCED 0 – 2)
Střední	Vyšší sekundární a postsekundární neterciární vzdělání (ISCED 3 – 4)
Vyšší	Terciární vzdělání (ISCED 5 – 6)

+ Stupeň ISCED 0: preprimární vzdělávání

Programy na 0. stupni (preprimární vzdělávání), které jsou definovány jako počáteční fáze organizovaného vyučování, mají za cíl zejména uvést děti do prostředí školního typu, tj. slouží jako přechod mezi domovem a školním prostředím. Po ukončení těchto programů pokračují děti ve vzdělávání na 1. stupni (primární vzdělávání).

+ Stupeň ISCED 1: primární vzdělávání neboli první stupeň základního vzdělávání

Programy na 1. stupni jsou obvykle založeny na bázi vyučovacích hodin nebo projektového vyučování a poskytují žákům důkladné základní vzdělání ve čtení, psaní a počítání, spolu se základním úvodem do dalších předmětů, jako je dějepis, zeměpis, přírodní vědy, společenské vědy, výtvarná výchova a hudební výchova. V některých případech bývá zahrnuto také náboženství. Jádrem na tomto stupni je vzdělávání dětí, jejichž obvyklý nebo zákonný věk vstupu do školy není méně než pět let a více než sedm let. Tento stupeň teoreticky pokrývá šest let denní školní docházky.

+ Stupeň ISCED 2: nižší sekundární vzdělávání neboli druhý stupeň základního vzdělávání

Náplň vzdělávání na tomto stupni je obvykle soustředěna na dokončení poskytování základního vzdělání, které začalo na stupni ISCED 1. V mnoha, ne-li ve většině zemí, je vzdělávacím cílem položit základy pro celoživotní vzdělávání

a rozvoj člověka. Programy na této úrovni bývají většinou více zaměřeny na jednotlivé předměty, které vyučují specializovaní učitelé, a v jedné třídě často učí několik učitelů podle své specializace. Na tomto stupni dochází k plnému dotvoření základních dovedností. Ukončení 2. stupně se většinou shoduje s ukončením povinné školní docházky (v zemích, kde je školní docházka povinná).

+ Stupeň ISCED 3: (vyšší) sekundární vzdělávání

Tento stupeň vzdělávání obvykle navazuje na ukončení denní povinné školní docházky v těch zemích, ve kterých existuje systém povinného vzdělávání. Na této úrovni vzdělávání dochází ještě k větší specializaci než na stupni ISCED 2 a rovněž učitelé většinou musí mít vyšší kvalifikaci nebo specializaci než na stupni ISCED 2. Věk započítání sekundárního vzdělávání bývá obvykle 15 – 16 let. Vzdělávací programy na tomto stupni zpravidla vyžadují k přijetí dokončených zhruba 9 let denního studia (od započítání 1. stupně), nebo kombinaci studia a učňovské nebo odborné praxe.

Stupeň ISCED 3A: programy připravující k přímému přechodu na stupeň ISCED 5A.

Stupeň ISCED 3B: programy připravující k přímému přechodu na stupeň ISCED 5B.

Stupeň ISCED 3C: programy zaměřené jinak než na postup na stupně ISCED 5A nebo 5B.

+ Stupeň ISCED 4: postsekundární neterciární vzdělávání

ISCED 4 zahrnuje programy, které z mezinárodního hlediska představují hranici mezi vyšším sekundárním a postsekundárním vzděláváním, přestože v národním kontextu je lze jasně považovat za vyšší sekundární nebo postsekundární programy. Tyto programy nelze – vzhledem k jejich obsahu – považovat za terciární vzdělávání. Často nemívají vyšší úroveň než programy na stupni ISCED 3, slouží však k rozšíření znalostí absolventů programů 3. stupně.

Typickým příkladem jsou programy určené k přípravě studentů ke studiu na 5. stupni, kteří – přestože dokončili stupeň ISCED 3 – nestudovali takový studijní program, jenž by dovoľoval přechod do 5. stupně, tj. přípravné kurzy pro studium na vysoké škole nebo krátké odborné programy. Mohou sem patřit také programy druhého cyklu.

Stupeň ISCED 4A: viz text u stupně ISCED 3.

Stupeň ISCED 4B: viz text u stupně ISCED 3.

Stupeň ISCED 4C: viz text u stupně ISCED 3.

+ Stupeň ISCED 5: první stupeň terciárního vzdělávání (které nevede přímo k získání vědecké kvalifikace)

Tento stupeň pokrývá terciární programy se vzdělávacím obsahem vyšší úrovně, než jaký nabízejí 3. a 4. stupeň. Přijetí do těchto programů obvykle vyžaduje úspěšné dokončení stupně ISCED 3A nebo 3B nebo podobnou kvalifikaci na stupni ISCED 4A. Toto vzdělávání nevede k získání vědecké kvalifikace (stupeň ISCED 6). Celkové trvání těchto programů musí být nejméně dva roky.

ISCED 5A: programy, které jsou z větší části teoreticky zaměřené a měly by poskytovat

dostatečnou kvalifikaci pro přijetí do vědeckých programů vyšší úrovně a do profesí s vysokými požadavky na dovednosti.

ISCED 5B: programy, které jsou prakticky orientované a specializované na určité povolání. Jsou určeny převážně pro ty, kdo chtějí získat praktické dovednosti a znalosti potřebné pro výkon příslušného zaměstnání či řemesla nebo skupiny zaměstnání či řemesel. Jejich úspěšné ukončení většinou poskytne absolventům náležitou kvalifikaci pro trh práce.

+ Stupeň ISCED 6: druhý stupeň terciárního vzdělávání (vede k získání vědecké kvalifikace)

Tento stupeň je vyhrazen pro terciární programy, které vedou k získání vědecké kvalifikace. Tyto programy jsou proto věnovány pokročilemu studiu a původnímu výzkumu a nejsou zahrnuty pouze na výuce.

Obvykle vyžadují předložení doktorské nebo dizertační práce publikovatelné kvality, která je výsledkem původního výzkumu a představuje významný vědecký příspěvek. Programy obvykle připravují absolventy pro učitelství v institucích poskytujících programy stupně ISCED 5A, stejně jako pro práci výzkumného charakteru ve státní správě, průmyslu apod.

Zdroj: Výběrové šetření pracovních sil EU, „Stupně vzdělávání a odborné přípravy ISCED 1997“.

Dostupné na adrese:

http://circa.europa.eu/irc/dsis/employment/info/data/eu_ifs/ifs_main/Related_documents/ISCED_EN.htm.

Zaměstnání

Mezinárodní standardní klasifikace zaměstnání ISCO¹³

HLAVNÍ TŘÍDA 1: Zákonodárci, vedoucí a řídicí pracovníci

- 11 Zákonodárci a vyšší úředníci
- 12 Vedoucí pracovníci velkých organizací, společností, podniků
- 13 Vedoucí ředitelé, kteří řídí malý podnik, organizaci, společnost

HLAVNÍ TŘÍDA 2: Vědečtí a odborní duševní pracovníci

- 21 Vědci a odborníci ve fyzikálních a příbuzných vědách, architekti a techničtí inženýři
- 22 Vědci, odborníci a inženýři v biologických, lékařských a příbuzných oborech
- 23 Odborní pedagogičtí pracovníci
- 24 Ostatní vědci a odborní duševní pracovníci jinde neuvedení

HLAVNÍ TŘÍDA 3: Techničtí, zdravotničtí, pedagogičtí pracovníci a pracovníci v příbuzných oborech

- 31 Technici ve fyzikálních, technických a příbuzných oborech
- 32 Techničtí pracovníci v oblasti biologie, zdravotnictví a zemědělství pracovníci a pracovníci v příbuzných oborech
- 33 Pedagogičtí pracovníci
- 34 Jiní pomocní odborní pracovníci

HLAVNÍ TŘÍDA 4: Nižší administrativní pracovníci (úředníci)

- 41 Nižší administrativní pracovníci
- 42 Úředníci ve službách a obchodu

HLAVNÍ TŘÍDA 5: Provozní pracovníci ve službách a obchodu

- 51 Obsluhující pracovníci
- 52 Prodávači, manekýni a předváděči zboží

HLAVNÍ TŘÍDA 6: Kvalifikovaní dělníci v zemědělství a rybářství

- 61 Kvalifikovaní dělníci v zemědělství a rybářství

HLAVNÍ TŘÍDA 7: Řemeslníci a kvalifikovaní výrobci, zpracovatelé, opraváři

- 71 Kvalifikovaní dělníci při dobývání surovin, stavebníci a pracovníci příbuzných oborů
- 72 Kvalifikovaní kovodělníci a strojírenští dělníci
- 73 Výrobci a opraváři přesných přístrojů, umělečtí řemeslníci, polygrafové a pracovníci v příbuzných oborech
- 74 Ostatní kvalifikovaní zpracovatelé a výrobci jinde neuvedení

HLAVNÍ TŘÍDA 8: Obsluha strojů a zařízení

- 81 Obsluha stacionárních zařízení a montážní dělníci
- 82 Obsluha strojů a zařízení (průmyslových zařízení)
- 83 Řidiči a obsluha pojezdných strojních zařízení

HLAVNÍ TŘÍDA 9: Pomocní a nekvalifikovaní pracovníci

- 91 Pomocní a nekvalifikovaní pracovníci zaměřeni na prodej a služby
- 92 Pomocní a nekvalifikovaní pracovníci v zemědělství, rybářství a příbuzných oborech
- 93 Pomocní a nekvalifikovaní pracovníci v dolech a lomech, v průmyslu, stavebnictví, v dopravě a v příbuzných oborech

HLAVNÍ TŘÍDA 0: PŘÍSLUŠNÍCI ARMÁDY

¹³ | Převzato podle české klasifikace KZAM, viz http://www.czso.cz/csu/klasifik.nsf/i/kzam_systematicka_cast. [Pozn. překl.]

Bibliografie a další reference

Cedefop. *Future skill needs in Europe. Medium-term forecast: synthesis report (Budoucí potřeby znalostí a dovedností v Evropě. Střednědobá prognóza: souhrnná zpráva)*.

Lucemburk: Úřad pro úřední tisky Evropských společenství, 2008. Dostupné na adrese: http://www.trainingvillage.gr/etv/Upload/Information_resources/Bookshop/485/4078_en.pdf.

Cedefop. *Future skill needs in Europe. Medium-term forecast (Budoucí potřeby znalostí a dovedností v Evropě. Střednědobá prognóza)*.

Lucemburk: Úřad pro úřední tisky Evropských společenství, 2008. Dostupné na adrese: http://www.trainingvillage.gr/etv/Upload/Information_resources/Bookshop/488/8026_en.pdf.

Pracovní materiály podle jednotlivých států vypracované v rámci projektu „Střednědobá prognóza kvalifikačních potřeb zaměstnání v Evropě“ Institutem pro výzkum zaměstnanosti Univerzity ve Warwicku (Institute for Employment Research, IER), Výzkumným centrem pro vzdělávání a trh práce při Maastrichtské univerzitě (Research Centre for Education and the Labour Market, ROA) a společností Cambridge Econometrics (CE). Dostupné na vyžádání od Cedefopu na adrese: skillsnet-team@cedefop.europa.eu.

**Potřeby znalostí a dovedností v Evropě
Výhled do roku 2020**

Překlad: Dana Šlancarová
Odborná korektura: Alena Zuckersteinová
Jazyková korektura: Lucie Šafarčíková
Grafický design: Hedvika Člupná

Vydává: Dům zahraničních služeb MŠMT pro Centrum Euroguidance
Praha 2009

Tento projekt byl realizován za finanční podpory Evropské unie. Za obsah publikace odpovídá výlučně autor/ka. Publikace nereprezentuje názory Evropské komise a Evropská komise neodpovídá za použití informací, jež jsou jejím obsahem.

ISBN: 978-80-87335-02-4

